

STAMPEN
EN
Lingen

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

**GERWIN VAN WERF
DER WERF
STAMPEN
EN
*Lingen***

**EEN MUZIEKKLAS
DOET EINDEXAMEN**

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4433 6

© 2018 Gerwin van der Werf

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagillustraties en illustraties binnenwerk © Shutterstock

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

BREAK A LEG

De bel is gegaan, de gangen zijn al bijna leeg. Ik sta te treuzelen, Cees staat naast mij. Hij geeft drama en is mijn beste vriend op school. We maakten samen veertien voorstellingen en musicals. Nu dralen we omdat we nog niet naar de les willen. Daar staan we, op de doffe natuurstenen tegels. Bij elkaar vijftig jaar ervaring.

7

‘Wat heb jij?’ vraag ik.

‘Brugklas.’

‘Ooo, makkie.’

‘Ja dat kan jij makkelijk zeggen. Wat heb jij dan?’

‘Zes vwo.’

‘Pff, dat is pas een makkie.’

‘Ja dat denk jij. Die bruggers van jou hoeven geen examen te doen.’

‘Examen? Ja, dat is jouw probleem.’

Ik weet niet zeker of er geboren leraren bestaan, maar ik weet wel dat ik er niet een ben. Waarom zou ik anders staan te talmen in de hal? Voor iedere les ben ik nog altijd nerveus. Ik vraag me geregeld af of ik wel het juiste beroep heb gekozen, en of ik het nog wel tien jaar vol zal houden. Het is ook vreemd hoe het gegaan is, of misschien juist niet, misschien gaat het heel vaak zo: ik ben leraar geworden omdat ik niets anders wist te doen na mijn studie muzikwetenschappen. Het eerste jaar in het onderwijs liep het totaal niet en wilde ik stoppen, maar daarna ging het langzaam beter. Nu, na twintig jaar, gaat het soms zelfs bijna goed.

- 8 Twintig jaar zo'n beetje hetzelfde doen, dat is toch niet meer van deze tijd? Ik oogst er ook altijd wat ongemakkelijke reacties mee, deernis en bewondering strijden om voorrang. Iemand zei laatst tegen me dat hij het nooit zou kunnen, lesgeven, dat hij het nooit zou volhouden op een school, en dat hij niet kon begrijpen hoe ik het volhield. Ik antwoordde dat ik het ook niet begreep. Een beetje nederigheid misstaat niemand. 'Alleen als je iets nederig benadert ontsnapt het niet volledig,' schreef Clarice Lispector. Het klopt ook, dat nederige komt goed van pas als je leraar bent. Je geeft jezelf honderd keer per schooldag weg, je bestaat niet echt. Je eigen zorgen doen er niet toe, net zo min als je chagrijn. Zelfs je ziekte en verdriet moffel je weg. De zorgen, het chagrijn, de ziektes en het verdriet van de leerling doen er wél toe. Die doen er alles toe! Je moet ze kennen, rekening

met ze houden, je moet vragen hoe het gaat, geduld, geduld, luisteren. Nu komen we tot de kern, want dat is nu juist wat ik leuk vind. Als ik de baas wil spelen moet ik een bedrijf beginnen (kan ik niet), als ik mijn vak op het hoogste niveau wil beoefenen moet ik in een orkest gaan (veel te laat), maar als ik jonge mensen wil leren kennen en iets van ze wil leren – en als het meezit zij iets van mij – dan is het onderwijs de plek waar ik moet zijn. Op het gevaar af zalvend over te komen: de kinderen over wie ik in dit boekje spreek maken mij tot een gelukkige leraar, de Joppes, Juuls en Maaikes – en ja, ook de brekebenen zoals Sjaak en Michèl Lejeune. Zij zijn de postmillennials uit de krantenartikelen: ze zijn verslaafd aan hun telefoon, ze vinden het moeilijk idealistisch te blijven, ze bruisen van de energie maar zijn ook vaak moe, lusteloos en depressief van de proefwerken, papers, presentaties en alles wat er van hen wordt verwacht. Maar als ik kijk naar mijn leerlingen kan ik gemakkelijk geloven dat het over een tijdje beter zal gaan met de wereld. En verder blijf ik nerveus voor iedere les, zoals voor een optreden.

‘Nou, break a leg, Cees.’

‘Toi toi toi, Ger.’

TAO

Ik heb mijn oude schooltas weggegooid. Het werd tijd. De vormloze, vieze schoudertas die jaren dienst heeft gedaan maakt plaats voor een modieuze kalfslederen tas met lange hengsels. In de winkel vroeg de verkoper waaraan mijn schooltas moest voldoen. Ik antwoordde dat er niet te veel in moest kunnen. Ik wil lichter door het leven gaan. Ik wil zeker geen tas waar nakijkwerk van drie klassen in past. Ik verafschuw de laatste trend in schooltassen: de rolkoffer, vooral bij mijn vrouwelijke collega's in trek. De schoolentree lijkt soms op de vertrekhal van Schiphol. Een lerares biologie trok een tijdje een handkar met rubberbanden door de school. Ik heb een winkelwagen vol plastic tassen overwogen, maar het is dus dit kekke leren tasje geworden. Natuurlijk ben ik ook al uitgelachen om mijn nieuwe tas. Een collega die graag leuk is vroeg of ik *Wachttorens* aan de deur

sleet. Soms ruik ik even aan mijn tas om moed te vatten.

Eigenlijk wilde ik dit vertellen: bij het uitmesten van de oude tas, voor de zomervakantie, vond ik een oranje boekje met een harde kaft. Het betrof een vertaling van de *Tao te King*, het meesterwerk van de filosoof Lao Tse. Ik geloof dat ik het tien jaar geleden wilde gebruiken voor een Chinaproject, maar ik weet niet meer op welke manier. Tien jaar heeft het ongemerkt in mijn oude tas gezeten. De apodictische, raadselachtige regels in het boekje troffen me opnieuw: *Hoe verder je gaat, hoe minder je leert. Dus de wijze zet geen stap*. Ik liet het boekje in mijn nieuwe tas glijden, als een amulet, zonder duidelijk doel. Misschien heb ik er iets aan in de muziekklas.

12

Elf meisjes en zeven jongens. Vijf van hen doen examen havo, dertien vwo. Ze zitten bij elkaar in mijn examenklas. Mijn klas... soms zeg ik het vaderlijk, dan weer voornaam. Maar het is helemaal niet 'mijn klas', ze volgen alleen maar muziek bij mij, drie uur in de week. 'De klas heeft een eigen ziel,' schreef Theo Thijssen, en hij had gelijk. Alleen gaf hij les op een basisschool (in de jaren twintig); daar is de klas alles. Zeven uur per dag met elkaar overleven op een paar vierkante meter. Dat blijft zo op de middelbare school, meestal tot en met klas drie. Daarna is het verband eruit. Ieder lesuur zitten ze in een andere samenstelling, schijnbaar willekeurig, naargelang de vakken die ze volgen. Er is geen klas meer

in de oude betekenis. Dat is niet erg, ze zijn er ook wel klaar mee, dat gedoe met een klas. Ze hebben de avondjes bowlen, paintballen, trampolinespringen en pizza eten met mensen die je sowieso al te vaak ziet achter zich gelaten.

Maar als ze in mijn lokaal zitten, is het mijn klas. Achttien van de leukste jonge mensen die ik ooit zal ontmoeten. Alleen mijn eigen kinderen zijn leuker. De rest komt er niet bij in de buurt. Op de voorste rij heb je Pepijn, Tomas en Joppe. Altijd in die volgorde. De opgeruimde Pepijn en Joppe houden de sympathieke zwartkijker Tomas gebroederlijk tussen hen in. Achter hen de drie havomeisjes Rianne, Gwen en Lies. Karaktervolle meiden die zich moedig staande houden tussen de overmacht aan vwo'ers. Daarachter Maaïke en Hanna. Als de klas lawaaiig is roep ik een van hun namen heel hard en boos, juist omdat er op hen werkelijk niets aan te merken is. Ik hoop dat ze het ook grappig vinden, maar ik weet het niet zeker. Bram zit achteraan, meestal in zijn eentje. Hij houdt zijn duffelse jas aan en ik zeg er niets van. Soms steekt hij zijn hand in zijn jas. Zoals een gangster zijn wapen trekt, snel en geluidloos, haalt Bram een blokfluit uit zijn binnenzak. Aan de linkerkant zitten de tikje alternatieve meiden Flo, Rose en Juul. Ze houden van jazz; dan kun je bij mij al weinig meer verkeerd doen. Achter hen: *sassy* Isabel (zoek maar op, dat woord heb ik van haar geleerd) en *glamourgirl* Katinka. Ik hoop dat het niet opvalt dat ik me soms aan hen vergaap. Dan nog Stine en Miles: de oudsten

van het stel omdat ze hun havodiploma al op zak hebben en nu vwo doen. Dat is knap, maar je ziet dat ze de school spuugzat zijn, ze kunnen geen brugger meer zien. Achter hen de goedlachse Michèl Lejeune (zo'n naam dien je voluit te schrijven), van wie ik nog steeds niet weet of hij wel iets uitvoert. Ten slotte Sjaak, die beslist te weinig uitvoert maar wel mijn mental coach is ('meneer, u kijkt zo boos, u heeft toch geen burn-out?') en tevens mijn kledingadviseur ('u moet zo'n wit overhemd wel strijken hoor'). Zelf draagt hij broeken met Daffy Duck erop.

14

Uiteindelijk zijn het gewoon achttien leerlingen die een diploma moeten halen, zoals er duizenden zijn in het hele land. Maar deze zijn van mij, nu ja, als ze in mijn les zitten. Na hen komen er weer nieuwe, dat is nu moeilijk voor te stellen maar het valt niet te ontkennen. Voor het zover is moet ik ze echter nog veel leren. Als ze aan het einde van het jaar bijvoorbeeld nóg niet weten wat 'pizzicato' betekent, staan ze straks misschien zonder diploma. Je verstand staat erbij stil, maar zo groot is het onheil dat pizzicato kan aanrichten. Als ze niet weten wat pizzicato is en ze slagen onverhoopt tóch, maar met een lagere score dan het landelijk gemiddelde, dan krijg ik van de autoriteiten de vraag hoe dat komt. En wat ik eraan ga doen.

De eerste les na de zomervakantie hangen ze in de banken alsof ze in het park zitten te chillen. De helft is net terug van Low-

lands. Stine heeft daar een piercing in haar neusvleugel laten zetten. Het doet nog pijn want het is een beetje ontstoken. Juul laat een tatoeage van Ernie (bekend van Bert) zien. Die is niet echt, zegt men. Juul glimlacht geheimzinnig. Pepijn schijnt op het festivalterrein een uur op een paal te hebben gezeten, niemand weet waarom. Ik vraag niet verder omdat ik het eigenlijk niet wil weten en zij vertellen niet verder omdat ze te moe zijn. Het is het vierde uur. Moeten ze van mij voor de vierde keer deze dag horen hoe uitzinnig belangrijk dit jaar gaat worden? Moet ik mij maar weer eens bedienen van die zouteloze mix van waarschuwingen en peptalk, die wolk van woorden die in ieder klaslokaal hangt, even voorspelbaar als de mufte geur van oude broodtrommels?

15

In een opwelling haal ik de *Tao te King* uit de tas. Het kleine oranje boekje trekt de aandacht: zo klein maken ze de schoolboeken niet, dus dit zal iets bijzonders zijn. Ik zet mijn leesbril erbij op, voor het effect. Het wordt stil. Ik begin voor te lezen.

Een studie volgen is leren. Tao volgen is afleren. Afleren en nog eens afleren tot je niet-doen bereikt. Door niet-doen blijft niets ongedaan.

Er wordt wat besmuikt gelachen, maar niets gezegd. Ze weten niet of ik het meen, dus ze houden zich in. Ik weet zelf ook niet of ik het meen, ik lees het alleen maar voor.

Daarna houden we op met niet-doen. We maken muziek. ‘Wall Street Shuffle’ van 10cc, een satirisch nummer over de wereld van het grote geld. Joppe op drums, Miles op bas,

Rose gitaar, Pepijn op de Fender Rhodes. Michèl Lejeune zet in: 'Do the Wall Street Shuffle.'

Na twintig maten is iedereen er helemaal uit. Maar dat hindert niet. We beginnen opnieuw, en nog eens, en nog eens. Dat is dus wat ik eraan ga doen. Als we muziek maken zijn we een echte klas, een klas met een ziel. Daar kan geen enkel ander vak aan tippen. Je kunt me ooit in de goot aantreffen, Tao-citaten prevelend met een loei van een burn-out, en dan vind ik dat nog. Die kinderen gaan slagen, let maar op.

WETEN: SPEELTECHNIEKEN

Pizzicato betekent tokkelen op de snaren van een strijkinstrument. **Arco** is met de strijkstok spelen. Op een gitaar tokkelen, of een harp, heet dus geen pizzicato. Andere ‘speeltechnieken’ die tot de examenstof horen zijn **glissando** (naar een noot toe glijden), **tremolo** (trillend) en met **demper** spelen. De begrippen **legato** (gebonden), **staccato** (kort) en **portato** (gedragen) behoren bij de **articulatie**.